

سەرزه مینی گونا هه کان ... ئه حم د حاجی سامی

شوێنێکی دووره دهسته. وهك ددانێکی كڵێر، كه زیان به پووکه کان دهگهیه نێت، فهرامێشکراوه. شوێنه که ئهوه نده گهرمه، ئه و کاروانچیانهی که بهوێ ته ده په ن، ناویان ناوه: دزه خێ سهرزه مین. هیچ ووبارێکی ته دا نییه. با نده کان هه میسه له سه فهردان. دێه کان بوونه ته په ناگه یهك بێ په زمه نده کردنی لاشه ی به جێ ماوه ی دره خته زیوه کان. گرد و چیاکانیش؛ بوونه ته په رزینێك، بێ داپێ شینی هه موو ئه و قه ی، له ناخی دانیشتوانه ه سه نه که ی ئه و ده ژێن و ناوه ناوه به ووباره کان ده ته قنه وه. لێره که س جایی شه و ئاشتی نادات، ق و کینه نه بێت. ئێره ته نها زامه، که ژێك دێت، شه بایه کی بوێر، بێ هه رێز و گیاکان و گوێه کانێ ده گێته وه. لێ بوورده ییش ته نها وشه یه کی نه فه سه ب ه و هیچی دیکه. ئێره مه مله که ته که له لایهن ده شته کییه کان، بێ کچکردن و دزینه وه ی ژیانێکی باشتتر فره شراوه. چه ند ساتێکی خه مناکه، که فره شته زیندانیکراوه کان، چیدی توانای ئه وه یان نییه، ببنه پێژنگ و به ری ئه و تیربارانه نه فره تییه بگرن. ئه و هه موو یاسا قه ه، ئه و هه موو حیکایه ته تا ه، وهك میوه یه کی پیس، له بازارێ خێ نمایشکردندا، توره گه یه کیان له شان کردوه و ژه هر کێ ده که نه وه. نائومێدی، وهك شا ئاوی بێقه کان، که ده چه گێ مه کا نه وه و قه وزه کان هه راسان ده کهن، وه ها ه رشان بێ دێن. ئێمه ش ه نده بێزاربووینه، که ناتوانین چیدی به رگه بگرین. ئێره شوێنی هه موو شته که، ژیان نه بێت، که خا ییه له خێ شه ویستی. پێنج هه نگاو ده نێم بێ ده ربازبوون له و شوێنه چێشکراوه ی؛ که هه موو خه ونه کانێ ئێمه ی هه اجکرد. ده ی ئێوه ش که به قسه ی ئاده مه یه کچاوه کان نه زێکن، وه رن با ئومێدێك بێ قه ده ری ه شمان هه بکه ین. له و شوێنه تاریکه، مێمێك بێ شکرده نه وه ی ئاسمانی ه شمان دا بگێرسێن. هیوا یهك بێ ئه و زه مه نه کوژراوه ی سهر لاشه مان به لینه وه.

هه نگاوی یه کهم: گوما نه کانێ پیاوێك

سه وزاییهك هه یه که س ناتوانێت بچێته ناوی، ته نانه ت که س ناتوانێت به ته نیشته گوێه کانیشه وه بچێت، قه دیان بگرت و بێیان بکات. سه رابێك له گه قه رچه ی گهرما؛ درێ له گه ئالووده بووه کانێ ده کات، هیچ که سێك ده به یهك ئاوی نییه، تا بچێت به سه ر ته لبه ندی دێکاوی سهرزه مینییه کان پازبدات و تینوێتی گو و ره یحانه کان بشکێنێت. ئه وان

به ئهستم بـ دهكهن. كه بـندگـ كـنهكه هاوار دهكات و بانگي نوڅيان بـ دهكات، ئاخـكـ هـهـدهـكـشن، تفـكـ دهـخه ناو دهسته لـچهـكانيان و به نـوچهواني خـيان دادهـدن. بـگهكه دهـكوتنهـوه. دواچار دهـگهـنه مزگهـوت، مهـلا قهـمبوورهـكه بانگي بهـتهـمنـتريني ناويان دهكات. بزهـيهـكي بـ دهكات و لـي دهـپرسـت: ئهـمشهـو خودات لهـخهـوندا بيني؟ پيرهـپياوهـكه، سهـر دهـلهـقـنـت و دهـت: من ئهـمشهـو نهـنووستم و هـر دووـعام كـردوه. نهـبادهـ بنووم و ئيدي هـهـنهـستمهـوه. دهـست بهـ نوڅـدهـكهن. تهـواو دهـبن. هـهـموو سهـيري يهـك دهـكهن، بهـام كهـس قسهـ لهـگهـ كهـس ناكات، سهـيري كاـتزمـري بانگـبـزهـكه دهـكهن و ئاخـكـ هـهـدهـكـشن. نهـعلهـكان لهـ باغـهـيان دهـردهـن و دهـگهـنهـوه.

ههـنگاوي دووهم: فـيـتنهـي شهـوكـ
شهـوكـي هاوينه، هـيچ فـانـسـكـ بهـرگهـي ئهـو تاريكيهـ ناگرـت و دهـكوژـنهـوه. گلـپهـكان هـهـدهـكهن، ئهـوان دهـستي ئهـو تاريكيهـ ناگرن، لهـ ترسان دهـتهـقن و بـياردهـدن چيدي دانهـگيرسـنهـوه. لهـ سهـرباني خانوـكي قوـي كـن - كه وهـك هـهـنارـكي پير، شهـق شهـق بووه - كيژـلهـيهـكي خرپن، بهـ دهـسته چكـلهـكاني - كه شهـو بـري لـ تـكچوه - جلـهـتهـكاني برا ونـبووهـكهـي لهـسهـر سـته ژهـنگـرتووهـكهـيان يـزدهـكات. بهـو ئومـدهـي شهـوكـ هـر دهـگهـنهـوه و جلـهـد اوهـكاني خـي دادهـكهـنـت و داواي دهـستـجـلي تازهـ دهكات. خانهـوادهـيهـكي بهـختهـوهـر، هـهـموو شهـوكـ كـدهـبنهـوه. نوكتـه بـ دار و باغ و ئاو دهـگهـنهـوه و بهـ پـكهـنينيان دهـهـنن. شهـوكـي گهـرم، زـر گهـرم، باوهـش بهـ ئهـستـرهـيهـك دهـكهن و لهـتـكـ ووناكي لـ قهـرز دهـكهن. خانهـوادهـيهـك بـري ژيانـيان لهـسهـر بـستانـكي چـن مهـتريهـ. ئهـوهـنده نهـبوون، هـهـموو شـتـكـ دهـچـنن، وهـفا، بـز، عيشق، خـشهـويستـي، هـهـموو شـتـكـ كه پـوهـندي بهـ مرـق و ئاكارهـكانيهـوه هـهـبـت. شهـوكـ فـلـ لهـ كوـكي گرگـن دهكات، بهـ دزي باوكيهـوه؛ تفهـنگهـي ماـهـويهـيان دهـزيـت، تا تهـقه لهـ مانگ بـكات. ئهـوهـنده حـز دهكات بـتهـاوچي. بهـ نـينـكبـكـپهـنجهـي خـي دهـگهـزـت و پهـيماني برايهـتي لهـگهـ فيشهـك دهـبهـستـت. لهـ هـيچ ناـترسـت، ئاو لهـ پشتهـوه ناداتهـوه و دهـچـته ناخي دارستانهـكانهـوه. لهـ دواي خـي، باولـكـ نامهـ بـ دايكـه شهـلهـكهـي جـدهـهـت. نامهـيهـك بهـوه دهـستـپـدهـكات: ئهـوانهـي بـيشتن و برينـكي قوـيان لهـ دواي خـيان جـهـشت، ئهـگهـر بشگهـنهـوه، هـيچ جوانيهـك لهـ هـهـگبهـيان نهـماوه، جگه لهـ شكانـكي تر و ئازارـكي تر.

ههـنگاوي سـيـهـم: هـهـگهـنهـوهـي بـكـ

له كهـلـني دارهـكانهـوه بهـردى دهـگرتـه ئهـو جووتيارهـي كه كاي

په‌شیمانی به با ده‌کرد. جووتیاره‌که ئاره‌قه‌ی ده‌موچاوی ده‌س‌یی و ده‌ستی به‌رزده‌کرده‌وه: خودایه ز‌رم نه‌ماوه. له‌سه‌ر پ‌سته وشک‌کراوه‌که به‌گه‌وره‌یی نووسی: مر‌ف له پ‌ناو ب‌ژ‌وی خ‌ی، ب‌ هموو ئه‌گه‌ر‌ک ئاماده‌یه. ه‌یچ ئیراده‌یه‌کی گ‌ان‌کار‌ی نییه. ئه‌و هه‌رگیز له‌گه‌ هه‌لومه‌رجه‌کان خ‌ی نا‌گون‌ج‌ن‌ت. ئه‌و نه‌خو‌نده‌وار‌کی ه‌شینه و به‌ ه‌یچ ده‌ق‌ک باوه‌ ناکات. ب‌‌وا‌ی به‌ په‌رتوو‌که ئاسمانیه‌کان نییه و به‌ چ‌ند د‌ر‌کی که‌م بایه‌خ؛ که ژ‌یانی قوور‌ستر کرده‌وه ناویان ده‌بات. ئه‌و له‌گه‌ هموو گیان‌له‌به‌ره‌کانی ده‌ورووبه‌ری ده‌که‌و‌ته‌ شه‌. جه‌سته‌یه‌کی ماندوو، خ‌ی ل‌ ب‌به‌ری کرد. لاشه‌یه‌کی بریندار، به‌ره‌نگاری بوویه‌وه و شک‌ستی ه‌نا. ته‌رم‌کی ب‌گه‌ن، ب‌‌وا‌ی پ‌کرد و د‌وا‌ی که‌وت. ئه‌و ه‌ه‌ ح‌ه‌ ح‌که، در‌ به‌ در‌ ده‌خاته‌وه. ئازادی به‌ خ‌ی ده‌فر‌ش‌ته‌وه. فیشه‌ک به‌ خ‌یه‌وه ده‌ن‌ت، چونکه ده‌م‌ک، که گو‌ی له‌ گ‌رانیه‌کانی ه‌یچ‌کی تر گرتبوو، که‌وته ناو دنیای خ‌یا‌ه‌وه و هموو ش‌ت‌کی له‌ یاد کرد. ک‌تایی به‌ ش‌ش‌که‌ی خ‌ی ه‌نا و له‌ لاپه‌ه‌یه‌کی سپی تازه له‌دایک‌بوو، ناوی خ‌ی نووسییه‌وه... زه‌مه‌ن باکی به‌و ه‌ه‌ ح‌انه‌ نییه، که هه‌رگیز به‌رگه‌ی د‌ژ‌واری ه‌ه‌گه‌یان نه‌گرت و کوشتنیان ه‌ه‌ب‌ژارد. ئ‌مه‌ به‌ ه‌ه‌گه‌که داده‌چین و ناکه‌وین، چونکه به‌ر له‌وه‌ی خ‌مان به‌ ه‌ه‌حمانه‌وه سه‌رقا‌ بکه‌ین، گو‌ له‌ ترپه‌ی د‌مان ده‌گرین و شایه‌دومان ده‌ه‌نین، که ئ‌مه‌ش دیلی ه‌ه‌ژگارین، به‌‌ام هه‌رگیز ک‌ن‌اده‌ین.

هه‌نگاوی چواره‌م: قه‌مه‌م‌کی شکاو

له‌گه‌ ه‌شه‌باکاندا ده‌ف‌ی. سوارچاک‌کی پا‌ه‌وان و زمان‌زان‌کی ل‌زان‌بوو. حه‌زی به‌ ده‌رکه‌وتن له‌ چوارچ‌وه‌ی شاشه‌یه‌کی ه‌نگاو‌ه‌نگ ده‌کرد. ده‌یویست ئه‌و چ‌ی‌ک‌که تراژیدیای خ‌ی ب‌ هموو‌ان بگ‌ر‌ته‌وه، که بووه‌ته ئه‌زموون‌کی تا‌ له‌ ژ‌یانیدا. ئه‌و ده‌یگوت: پ‌شبینم هه‌یه ب‌ داها‌توو. به‌‌ام ف‌چ‌ی نیم! ده‌زانم ئاینده‌ چ‌ن خ‌ی ده‌نو‌ن‌ت، به‌‌ام جادووگه‌ر نیم! له‌هه‌ر شو‌ن‌ک‌با، قسه‌ی خ‌ی ده‌کرد. هه‌میشه ده‌یگوت: ب‌ مر‌فی ه‌ه‌ژگار‌ه‌ د‌رینه‌کان، خو‌ندنه‌وه و مونا‌جات، شه‌و و نووسین، گوزارشت بووه له‌ ت‌رامان و بیرکردنه‌وه له‌ هموو دروست‌کراو‌ک. به‌‌ام مر‌فی سه‌رده‌می م‌د‌رین، قوربانی ده‌ستی چ‌ند چه‌م‌ک‌کی ب‌ناوه‌ک و هه‌ند‌ک کات به‌سه‌ربه‌ری کوشنده‌یه. ئه‌ونده گه‌شبین بوو له‌وه‌ی ه‌ه‌ژان‌ک داد‌ت هه‌موو شته‌کان وه‌ک خ‌یان ل‌د‌نه‌وه. ئه‌وه‌ی خ‌راپ‌بووه چاک‌ده‌ب‌ته‌وه. ئه‌وه‌شی باشه‌ و نه‌گ‌ه‌ه‌وه، با‌ش‌تر ده‌ب‌ت. چ‌ند که‌س‌کی له‌ ده‌وری خ‌ی ک‌ده‌کرده‌وه، وانه‌ی ه‌ش‌یاری و ه‌ه‌گه‌کانی سه‌رکه‌وتنی پ‌ده‌گوتنه‌وه. له‌ ه‌یچ ش‌ت‌ک نه‌ده‌ترسا ئه‌وه نه‌ب‌ت، وه‌ک هه‌تیو‌کی سه‌ر شه‌قامه‌کان ف‌ب‌در‌ت.

ده ترسا له وهی کس گوئی بـ نه گرت و پـراوـنـ بـخـرت، ژگار به زه یی نیه! نه خـشیهك - كه ماوه یه کی زـربوو په له قاژه ی ده كرد - خـی دهرخت و هموو شته کانی وردوخاش کرد، پـشینییه کان نه مان، ناینده ی له بیر کرد، خـی له ده ستدا و بووه مـرـفـکی مـدـرنی گیر ده. باشیه کان خراپوون و خراپیه کانیش خراپتر، ئیدی کس گوئی بـ قسه کانی نه ده گرت، کس کاتی خـی به فیـفـ نه ده دا و له ده وری کـ نه ده بـوه، هموو شته کان پـچه وانه بوونه وه، سپـده یهك كه هیچ ئیلهامـکی بـ نه ده هات و بـزاری ته نگی پـهـچنیبوو؛ بـ پارچه کاغـزـك ده گهـا و بـی نه دـزـراوه، قهـله مه کی دهرهـنا و له سر دهستی چه په ی نووسی: هموومان بـ جارـکیش بـت، له شوـنـکـدا شکاوین، همیشه وـلی ئو کسه یین كه له دوا ی خـمان، پارچه کانمان هـهـگرـته وه، ماده ومان با به خـای بـمرین! من كه هـشتا زـرم ماوه بیلـم و زـریشم ماوه بینووسم، جار زووه...

هه نځاوی پـنـجهـم: قومارچیه کی زـنـهـو

ده یزانی یاریه که له ته و او بوونه و خه ریکه ده دـنـت، دهستی بـ باغهـی برد و پاره ی زـتری خسته سر مـزه که، بانگی مه یگـه کی کرد و داوای پهـداخـك مه ی کرد، که بـیی هات، خـرا نـشی کرد و هه ستایه سر پـ، بهرله وهی تـز و گهردی نیشتووی دامـنی کراسه کی بته کـنـت، تفـکی له پوله کانی بهرده می کرد و نهـاندی: خراپه وهك سـزانیه کی چلـس له بهرده ممان سه ما ده کات، ئه گهر پاسه وانـکی بوـر بین، ده توانین حیکمه ت به خـمان بده یین و چـژ له جهسته ی تاریکی ئه وان وه رنه گرین، چونکه ته نها خـتی که چـژ به خـت ده ده یت، ته نها حـی بزـوی خـته؛ که له بـئاگایی خـت، ئاسوده یت پـده به خـت.

پیاوـك که له پشته دهرگه وه گوئی بـ ئو وـنـانه شلکـردبوو، هاته ژووره وه و لـی نـزیکـه وه: ته نها دـراوه کانن وه ها به استگـیـانه قسه ده کهن، مـرـف که درکی به وه کرد، دـاوه و هیچی نه ماوه له دهستی بدات، سه یری ده ورو بهری ده کات و ته نها استیه کان ده بینـت، قسه له گهـ خـی ده کات و خـی له هـهـکان پاکده کاته وه، ده ست ده خاته سر برینه کانی و بـیار ده دات بهرگه بـگـرت، ئو کاته مـرـف له باـترین پله ی خـیه تی، بیرکردنه وه له و کاتانه به ره وو گـه یه کی ترمان ده بات و نوـنـیمان ده کات بـ دووباره هه ستانه وه، چونکه دـان به شـکه له بردنه وه، بهـام به دـته نگی.

په رداخه کی دهستی او هـشانـد، کـنـتـلی خـی له ده ستدا و هاواری کرد: سه یرکه پیاوی غه ریه، ده زانی تـز زـر نه زانیت! من ئو قسانم بـ خـمی له ده ستدانی ئو هموو پاره یه کرد، ئه گهر بـمـزانیبا

ده به مه وه، سه ری خـم کز ده کرد و بیرم له ځـځی داهاتوو ده کرده وه، که چـن و به چ شـځـوه یه کـ به مه وه و پاره ی زـځـتر به مه وه. به ځـام ئـمه ئافرـځـنراو ځـکی به دبه ختی ناو ئه و یاریه یـن. سه یرکه با ځـمان نیه و ده مانه و ځـبغـځـین. پـځـین له شه هوهت و ناتوانین ههسته کانه مان بشارینه وه. عه ودا ځـی خـځـشه ختین و که چی به دوا ی نه مری ده گه ځـځـین. ئـمه چین؟ مه گهر ته نها کـ ځـمه ځـځـمر ځـف بین که به خـځـمانه وه به ځـگانه یـن و هه میسه ته نها یـن.

پیاوه که له سهر تهخته دارینه که ی ته نیشته په نجه ره که دانیشته، قاچی خسته سهر یه کـ و دهسته کانی له سهر ئه ژنـځـی دانا. چه ند هه ناسه یه کی قوو ځـی هه ځـمژی و گوتی: نا وانیه. جاری وا هه یه مر ځـف هه میسه دووره. هه میسه له وسه ری ځـځـگه کانه وه ده بینر ځـت، به ځـام هه رگیز نزیـک نا به ځـته وه. هه میسه هه ست به بوونی ده که یـت، به ځـام نایبینیت. ئه گهر توانیت وه کـ مانگ، هه میسه له دره وشانه وه به رده وام بیت، ئه وا هه رگیز هه ست به و هه موو ته نهاییه ی خـځـت ناکه یـت. چونکه به ځـمانه وه ی که سـځـک له لات، ده به ځـ به هه میسه بدره وشـځـیته وه و به بیرى به ځـنیته وه؛ که تـځـش هه یـت و له لای ئه و بوونت هه یه. زـځـربوون ئه وانه ی هاتن و ځـځـیشتن. هه ند ځـک جوانیان جـځـه ځـشت، هه ند ځـکیش ته نها ناشرینی. ۶۶۶

به ځـما وه یه کـ به ځـده نگوو. هه ستی کرد هه موو ئاماده بووانی ئه و ځـسهرنج ده خه نه سهر ئه و، وه کـ پیشه ی هه میسه یی خـځـی، چاویلکه که ی خسته سهر لوتی و ده ستی به گـځـرانی گوتن کرد. به شـځـوه یه کـ هه مووانی خسته پـځـکه نین، که سـځـبیری له لای یاریه که و ئه و گفتوگـځـیه ی نـځـوانیان نه ما. به ځـما وه یه کی زـځـر به رده وامبوو... که بینى هه مووان مهستن، ئیدی کاتی خـځـیه تی! وه کـ پشیله یه کی به ځـوه فا، خـځـی دزیه وه و هه موو پاره کانه یی له گه ځـخـی برد. کـځـلونى ده رگه که ی کرده وه. به رله وه ی هه نگاو به ره وو ده ره وه بهاو ځـځـت، سه یری پیاوه که ی کرد و گوتی: ئـمه ی دځـځـاو، به ځـشاردنه وه ی شکستی خـځـمان، ده به ځـ هه میسه وه کـ گا ځـته چییه کی به ځـئاگا ده ربکه وین. به هـځـی تـځـوه ئه و جاره شیان لـځـیده رچووم. خـځـ به یانیش دځـیته وه؟